№ 18 ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 18

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՐԺԷՆ ՏԱՍ ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՄՇԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ
43-ՐԴ ՏԱՐԻ

12 և 11 ամիսը	10 ամիսը	9 ամիսը	8 ամիսը	7 և 6 ամիսը	5 ամիսը	4 ամիսը	3 ամիսը	2 ամիսը
10 ռուբ.	9 ռուբ.	8 ռուբ.	7 ռուբ.	6 ռուբ.	5 ռուբ.	4 ռուբ.	3 ռուբ.	2 ռուբ.

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պէտք է վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.։

ՊՐԷՄԻԱ. «Մշակի» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1914 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 ռուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետևեալ գրքերից մէկը. «Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1865—1871 թ.», Վրժնի «Մանրանկարները»։ Վերջին գիրքը կը տրվի նրանց, որոնք բաժանորդագրվել են մինչև 1913 թ. դեկտեմբերի 25-ը։ Մնացած բաժանորդները կը ստանան առաջին գիրքը։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція ,,МШАКЪ“. Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal ,,MSCHAK“.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 100-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ
տո. Տես 4-րդ երես։ 64. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, յունվարի 27-ին
ԲԵՆԵՖԻՍ
ՏԻԿ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ առաջին անգամ հայ բեմի վրա Մ. Լ. ԳՈԼԵԱԿՈՎԻ
ՀՐԱՇԷԿ ՕՂԱԿ
Դրամա 5 գործ. Թարգմ. Ա. Վրոյրի
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Աշխէն, Արուսեակ, Մանուշակեան, Սամվել, Սևունեան, ՍԻՐԱՆՈՅՇ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Բերոյեան, Զարիֆեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Տէր-Առաքելեան, Օվի-Ահարոնեան և ուրիշները։
Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին. [illegible]
Ռեժիսոր՝ ԱՐՄԷՆԵԱՆ
[illegible] 56. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
[illegible] 18 ռուբլի [illegible] 120 ռուբլի [illegible]
(կ.) տո. 49. 3—1

100 ՌՈՒԲ. ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible]
Թիֆլիսում. Ванкскій соборъ. Епископу МЕСРОПУ.
[illegible]
տո. 59. 3—2

Կիրակի, յունվարի 26-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին նշանակված է
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
(շարունակութիւն ամսիս 18-ի ժողովի)
Գարապմունքի առարկաներն են՝
1) Առաջիկայ աշնանը Անդրկովկասի կօօպերատիվների համագումարի հրավիրումը—զեկուց. վարչութեան։
2) Գիւղատնտես Ա. Տահակեանի զեկուցումից բղխած առաջարկների քննութիւնը։
3) Անդրկովկասի տարբեր զօնաների տնտեսական դրութեան կարիքները—զեկուցում իրաւաբան Գաբրիէլ Մնացականեանի։
4) Ընտրութիւն վերստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամների։
5) Ընթացիկ հարցեր։
Ընդհանուր ժողովը տեղի է ունենալու Ներսիսեան դպրոցի նախկին շէնքում Ընկ. գրասենեակում։
Խնդրում ենք ներկայ լինել Ընկ. բոլոր անդամներին։ Կողմնակի անձինք կարող են գալ որպէս հիւրեր։
տո. 57. 2—2

ԲԺԻՇԿ
Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Սիֆիլիս, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւններ։
Սրսկումն «606»-ի և «914»-ի։
Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—2 (եր. ժ. 5—8
Ելիզավետինսկայա փ. № 39. տ. Ջաղէթեանի։
(չ.ու.կ.) տո. 901. 100—36

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլօմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։
Ընդունելութիւն՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը (Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկիւն Արաս-Արադսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(ե.հ.կ.) տո. 679. 74—54

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ Ա.ՆՈՒԱՆ)
ՀԱՅՑ. ԴՐԱՄ. ԽՄԲԱԿՑ.
Այսօր, կիրակի, յունվ. 26-ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄ. ԸՆԿ. ԽՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ Մօլիէրի
ԴՕՆ-ԺՈՒԱՆ
Կօմեդիա 5 գործ., Թարգմ. Գ. Ռփէկեանի
Մասնակցում են—տ. տ. Արուսեակ, Ցամրիկ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Բերոյեան, Մ. Թաշճեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Տէր-Առաքելեան, Վահրամ Փափազեան, Օվի-Ահարոնեան և ուրիշները։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Տեղերի գները 5 կ.-ից մինչև 50 կ.
Ռեժիսոր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամ՝ Գ. ԵՐԻՑԵԱՆ
60. 1—1

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱՅՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՈՏՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92.
(ա.օ.) տո. 977 100—62

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռուիշչեվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Ցարութինեան
Ն. Ն. Վեսելօվզօրով
Վ. Ա. Ջակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նօվիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ն. Ջ. Ումիկեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց
(հ.կ.) տո. 868. 100—23

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Թիֆլիսի Ժողովարանի Աւագների Խորհուրդը յայտնում է ի տեղեկութիւն ընդհանուրի, որ Ժողովարանի
ԱՄԱՐԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ
կը տրվի
ՉՔՈՍԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
իւրաքանչիւր անգամը 175 ռուբլով։
տո. (կ.) 26. 3—3

ՈՂՋՈՅՆ ԲԵՂՄՆԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՐԻՆ

Վրաց հասարակութիւնը այսօր մի կուլտուրական տօնախմբութիւն ունի. Նա հասարակական յարգանք է մատուցանում իր բեմի բեղմնաւոր ու տաղանդաւոր գործիչ Կոնստանտին Դ. Կիպիանիին, որ ամբողջ 45 տարի գործել է այդ բեմի վրա։

Տաղանդները այն սապարէզում, որ համամարդկային է, ինչպէս թատրօնական գործունէութիւնն է, միայն ազգային սեփականութիւն չեն, այլ և միջազգային, հետևաբար և այդ տաղանդների գործունէութիւնը թէկուզ միայն ազգային ասպարէզում, միայն մայրենի բեմի վրա՝ արժանի է յարգանքի և տօնախմբութեան ոչ միայն այն ազգութեան և ժողովրդի կողմից, որի համար գործել, աշխատել է տաղանդը, այլ և ամենքի կողմից, առանց ազգութեան խտրութեան, որովհետև տաղանդը, ներկայ դէպքում արտիստ Կիպիանին մայրենի բեմի միջոցով պատուաստել է իր ժողովրդին համամարդկային վեհ գաղափարներ և ձգտումներ։ Իսկ համամարդկային գաղափարների և ձգտումների տարածումը մի զօրեղ խթան է ազգերի մէջ համերաշխութեան կապեր հաստատելու։

Անկախ դրանից, հայ հասարակութիւնը ուրախութեամբ և անկեղծ սիրով ու համակրանքով պէտք է ողջունէ տաղանդաւոր յոբելեարին և մասնակցէ նրան մատուցվող հասարակական յարգանքին, որովհետև նա իր սրտին մօտ է ընդունել միշտ և հայ թատրօնի, հայ բեմի շահերը, գործել է հայ արտիստների հետ և մեր ողբացեալ դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանի «Պէպօյի» մէջ ստեղծել է Գիքօյի տիպը և այդպիսով կապ է հաստատել վրաց և հայոց թատրօնների միջև։

Թատրօնը կուլտուրական նոյնպիսի հզօր գործօն է, ինչպէս մամուլը, դպրոցը։ Թատրօնական գործիչը, եթէ նա տաղանդաւոր արտիստ է, կարող է նոյնպէս վառել, այրել մարդկանց սրտերը, ինչպէս տաղանդաւոր քարոզիչը ամբիօնից։

Հետևաբար՝ տաղանդաւոր արտիստները, դերասանները ամեն մի ազգի մէջ կուլտուրական խոշոր դեր են կատարում և նոյնքան արժանի են յարգանքի, երախտագիտութեան, որքան տաղանդաւոր հրապարակախօսները, քարոզիչները, հռետօրները։

Մասնակցելով այսօր վրաց ժողովրդի կուլտուրական տօնախմբութեան, «Մշակը», որի աչքի առաջ անցել է յոբելեար Կիպիանիի գրեթէ ամբողջ գործունէութիւնը և որ յաճախ առիթ է ունեցել խօսել նրա գործունէութեան մասին, իր ջերմ շնորհաւորութիւններն է մատուցանում յոբելեարին և բարեմաղթում, որ նրա գործունէութիւնը օրինակ հանդիսանայ հայ և վրացի երիտասարդ բեմական գործիչների համար։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
24 յունվարի

Պետերբուրգ.—Սերբիական մինիստր-նախագահ Պաշիչը մեկնեց։

Այսօր տօնվեց Հայրենասիրական ինստիտուտի 100-ամեակը։ Ժամը 3-ի մօտերը ինստիտուտում ժողովվեցին Կոկօվցեվը, Պալատի, զինուորական, ծովային մինիստրները, և այլ պաշտօնական անձինք։ Այդ ժամին եկան Մեծ Իշխանները և Մեծ Իշխանուհիները։ Ժամը 3-ին ինստիտուտ ժամանեց Թագաւոր Կայսրը Օգոստափառ Դուստրների հետ և Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան, որոնց դիմաւորեցին պատուաւոր խնամակալ Ուշակօվը և ինստիտուտի կառավարչուհին։ Ուշակօվը բարդ ունեցաւ ծաղկեփունջ մատուցել Կայսրուհուն։ Նոյնին Մեծութիւնները մտան եկեղեցի, ուր կատարվեց գոհաբանական մաղթանք, յետոյ անցան դահլիճ, ուր ստատս-սեկրէտար Բուլիգինը կարդաց Բարձրագոյն հրովարտակը, որ շնորհված է ինստիտուտին յոբելեանի առիթով։ Այնուհետև սանուհիները երկու անգամ երգեցին «Տէր, պահեա զԿայսրն մեր» օրհներգը։ Տեսուչը կարդաց պատմական տեսութիւն ինստիտուտի մասին, որից յետոյ եղան շնորհաւորումներ։ Բարձրագոյն ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ համերգ և պարեր։ Կայսրը ողորմածաբար խօսեց դաստիարակչուհիների հետ։ Ժամը 6-ին օրհներգի հնչմամբ Նոյնին Մեծութիւնները մեկնեցին ինստիտուտից։

Պետերբուրգ.—Մինիստրների խորհուրդը անընդունելի գտաւ Դումայի անդամների հետևեալ առաջարկութիւնները. 1) Հաստատելու Հիւսիսային Կովկասի մահմեդականների առանձին հոգևոր վարչութիւն, 2) Վերացնել լեռնականների բերանացի դատարանները Թերեքի և Կուբանի շրջաններում, 3) Բանալ պատմա-լեզուաբանական ու ֆիզիկօ-մաթեմատիկական ֆակուլտէտներ Տօմսկի համալսարանում, 4) քրէական պատասխանատուութեան ենթարկել պետական և հասարակական պաշտօնեաներին ծառայական զանցառումների համար։

Ստոկհոլմ.—31,300 շվէդ գիւղացի, ժողովվելով մայրաքաղաքում ամբողջ Շվէդիայից, հսկայական ցոյց կազմեցին թագաւորական պալատի առաջ ի նշան պետական պաշտպանութեան աւելացված ծախքերը կրելու պատրաստակամութեան։ Եկեղեցում պատարագն աւարտելուց յետոյ, ցուցարարները Շվէդիայի 24 նահանգների դրօշակներով շարժվեցին դէպի պալատ։ Գիւղացիների ներկայացուցիչը դիմեց թագաւորին մի ճառով, որով մատնանշելով թէ ցոյցը ներկայանում է առ հայրենիքը տածած սիրոյ և առ թագաւորը ունեցած հպատակութեան արտայայտութիւն, ասաց, որ գիւղացիք պատրաստ են զոհաբերութիւններ անել երկրի պաշտպանութեան համար, սակայն պահանջում են հարցը լուծել անյապաղ։ Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց և ասաց, որ ինքն էլ համաձայն է, որպէսզի հարցը լուծվի անյապաղ և ամբողջովին։ Թագաւորը խոստացաւ ուժեղացնել նաւատորմը, խնդրեց գիւղացիներից միշտ յոյս դնել թագաւորի վրա։ Թագաւորի ճառը ընդունվեց ցնծութեամբ։ Գիւղացիք մտան պալատ և անցան թագաւորական ընտանիքի առջևից։ Քաղաքը և զօրքերը ուրախ ընդունելութիւն ցոյց տուին գիւղացիներին։ Մայրաքաղաքում տիրում է լիակատար կարգ ու կանոն։ Ջը նայած այս ցոյցին, սօցիալիստներն և արմատականները մտադիր են կազմակերպել բողոքի ցոյց սպառազինման դէմ։

Մամուլը օրվայ խնդիր է դարձրել գիւղացիների հայրենասիրական ցոյցը։

Երեկոյեան կայացան շատ ժողովներ։ Շատ հռետօրներ, որոնց թւում և Սվէնգէդին, արտասանեցին հայրենասիրական ճառեր։

Վաշինգտօն.—Միացեալ Պետութիւնների կառավարութիւնը հրաւէր ուղարկեց գումարելու եկող տարի երրորդ խաղաղասիրական վեհաժողովը Հաագայում։ Լուրերի համաձայն, կառավարութիւնը այդ քայլն արել է Թագուհի Վիլհէլմինայի խնդրանօք։

Վէրսայլ.—Օդագնաց Ռիլը ընկաւ և մահացաւ։

Տօկիօ.—Լօնդօնում բաց է թողնված $2^1/_2$ միլիօն ֆունտի երկաթուղային փոխառութիւն։

Ռեվէլ.—Եկաւ ժող. լուսաւորութեան մինիստրը։

Մարմարօշ-Սիգէթ.—Բօբրինսկին մեկնեց։

Իզմայիլ.—Երևան հանվեց բորոտութեան հիւանդութեան 16 դէպք։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
24 յունվարի

Սօֆիա.—Բօլգարական գործակալութիւնը հաղորդում է. «Բօլգարիայի ներկայացուցիչներին յանձնարարված է հաւաստիացնել կառավարութիւններին, որոնց կից նրանք պաշտօնավարում են, որ Բօլգարիան ներշնչված է խաղաղասէր մտադրութիւններով։ Ուրիշ մեծ պետութիւնների հետ դաշնակցելու բոլոր լուրերը անհիմն են։ Բօլգարիայի հասարակական կարծիքը և կառավարութիւնը մտադիր են ամեն ջանք գործ դնել՝ երկիրը տնտեսապէս ու կուլտուրապէս զարգացնելու։ Միաժամանակ Բօլգարիայի ներկայացուցիչները կը տեղեկացնեն մեծ պետութիւններին, թէ որովհետև Ցունաստանը, համաձայն իր խոստումների, չպաշտեց բոլոր բօլգար-քանտարկեալներին, դիւանագիտական յարաբերութիւնների վերսկսումը Ցունաստանի հետ յետաձգված է»։

Աթէնք.—Ցունաց կառավարութիւնը յանձնարարեց արտասահմանեան իր ներկայացուցիչներին մեծ պետութիւնների ուշադրութիւնը հրաւիրել այն հանգամանքի վրա, որ ալբանները ներս են խուժում յոյն զօրքերով գրաւված վայրերը, որպիսի հանգամանքը սահմանագիծը դարձնում է անապահով։

Աթէնքի գործակալութիւնը տեղեկացնում է, որ ալբանական հրոսակախմբերը Սալին-Բուակի առաջնորդութեամբ գրաւել են 5 գիւղ, ծածանելով ալբանական դրօշակ։ Ցունաց մի զօրամաս դուրս է քշել այդ հրոսակախմբերին գիւղերից։ Ցոյներից սպանվել են 5 զինուոր և 2 կամաւոր զինուոր, վիրաւորվել են 12 զինուոր և 3 կամաւոր զինուոր։ Ալբանները կորցրել են 64 սպանված և մեծ թւով վիրաւորներ։ 600 ալբաններ գրաւեցին Վէլիտէրնա կայարանը՝ Կօրիցայի մօտերը։ Ցոյն զօրքերը գիշերով գրաւելով շրջակայ բարձունքները՝ ցրուեցին այրին թնդանօթաձգութեամբ ալբաններին։ Մի քանի գիւղերի ազգաբնակութիւնը հպատակութիւն է յայտնել և պարզել է յունական դրօշակ։ Ցոյները կորուստներ չունեն։

Բուխարէստ.—Ի պատիւ յոյն գահաժառանգի տրված պաշտօնական ճաշին ռումինական Թագաւորը արտասանեց հետեւեալ բաժակաճառը. «Ես ձեր այցելութեան մէջ տեսնում եմ ամրապնդում այն բարեկամական յարաբերութիւնների, որոնք առանձնապէս թանգ են ինձ համար, նկատի առնելով Բալկաններում ստեղծված հաւասարակշռութիւնը, որ հիմի է դնում նոր դարագլխի։ Գահաժառանգը շնորհակալութիւն յայտնեց Թագաւորին, հաղորդեց հօր սրտագին զգացմունքների առհաւատչեան և առաջարկեց իր բաժակաճառը, ասելով թէ Բուխարեստի պայմանագիրը կը ծառայէ յօգուտ երկու երկիրների։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

«Н. Вр.»-ն իր երկու համարներում տալիս է մի հետաքրքրական դոկումենտի բովանդակութիւն՝ գերմանական մի ազդեցիկ պետական գործչի դիտողութիւնները Մօտաւոր և Միջին Արեւելքի հարցերի մասին, գերմանական շահերի տեսակէտից։

Այդ դիտողութիւնների համառօտ բովանդակութեան հետ ուզում ենք ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողներին։

Գերմանական ազգաբնակութեան արագ աճման պատճառով, կարիք է զգացվում նոր հողային տարածութիւնների, նոր երկիրների։ Գերմանիայի աֆրիկեան հողերը առ այժմ չեն գրաւում գերմանական գաղթականներին, որովհետև այդ երկիրների կլիմայական պայմանները խորթ, անտանելի են նրանց համար։ Մինչդեռ շատ մօտ են Թիւրքիայի ազատ հողերը, ուր և դարձրել է իր ուշադրութիւնը գերմանական կառավարութիւնը վերջին 20-ամեակում։

Գերմանիան ստացել է ընդարձակ հողային կոնցեսիաներ Միջագետքում, և Միջերկրական ծովից մինչև Միջագետք երկաթուղի շինելու իրաւունքը։

Ձեռք բերելով այդ իրաւունքները, Գերմանիան կարող է կատարելապէս հանգիստ լինել Միջագետքի վերաբերեալ այն դէպքում միայն, եթէ կարողանայ իր ձեռքում պահել Բաղդադի երկաթուղին, որը կապում է նոր գաղութը եւրոպական ջրերի հետ։ Այդ ճանապարհի վրա կատարելապէս իշխելու համար, անհրաժեշտ է Գերմանիայի գերիշխանութիւնը և Թիւրքիայի վրա։ Հետեւապէս, Թիւրքական խնդիրը Գերմանիայի համար դառնում է մի ներքին պետական խնդիր։

Բայց Փոքր-Ասիան, իր աշխարհագրական դիրքի համաձայն, բնականաբար պէտք է ենթարկվի ռուսական ազդեցութեանը. վաղ թէ ուշ, Ռուսաստանը այնտեղ պէտք է որոնէ ազատ ծովի ճանապարհը, ուստի Գերմանիայի փոքր-ասիական գաղութին վտանգ է սպառնում հիւսիսից։

Այդ վտանգի առաջն առնելու տարբեր ճանապարհներ կան։

Թիւրքական պետութիւնը հասել է քայքայման այն աստիճաններին, որ նրա բաժանումը առանձին արգելքների չէր հանդիպի։ Այդ դէպքում Գերմանիան կը ստանար Միջագետքը, Կիլիկիան և Հիւսիսային Սիրիան. բայց ստիպված կը լինէր զիջել Ռուսաստանին Թիւրքահայաստանի մեծագոյն մասը, այսինքն մտցնել ռուսաց ներգործութիւնը Գերմանիայի փոքր-ասիական երկրներին։

Կայ և մի ուրիշ ճանապարհ։

Տիրել Թիւրքիային մօտաւորապէս այն ճանապարհով, ինչպէս որ Անգլիան տիրեց Եգիպտոսին։ Այդ նպատակին հասնելու ամենալաւ միջոցն է՝ գրաւել Թիւրքաց ամբողջ զօրաբանակը։ Այդ ուղղութեամբ մինչև այժմ քիչ բան չէ արված։ Թիւրքաց զօրքերի շարքերում՝ մեծ թւով գերմանական օֆիցերներ կան։ Թիւրք բարձրաստիճան օֆիցերներից շատերը գերմանական կրթութիւն են ստացել, և գերմանական ազդեցութեան հետեւողներ են. բայց բաւական չէ միայն ազդեցութիւն ունենալ զօրքի վրա, այլ հարկաւոր է իշխել այնտեղ։ Այդ գերիշխանութեանը թիւրքական զօրքում և պէտք է ձգտէ Գերմանիան։

Ջէնտրական յեղափոխութիւնից յետոյ, Թիւրք իշխանաւորները պարզ կերպով երկիւղ են կրում իրանց օֆիցերներից. ոչ մի պետական գործիչ հանգիստ չէ իր վաղվայ օրվայ համար։

Եթէ թիւրքական զօրքերի հրամանատարները գերմանացիք լինեն, դրանով նոր յեղափոխական գործողութիւնների առաջը կառնվի և Թիւրք կառավարութիւնը մշտական սպառնալիքից կազատվի։ Բաւական է այդ մասին ակնարկել օսմ. կառավարութեանը, որպէս զի նա իրագործէ այդ միտքը։

Գերմանական դիպլօմատիայի քաղաքական ազդեցութիւնը Կ. Պօլսում, որը այժմս էլ թոյլ չէ, նոր ոյժ կը ստանայ։

Անցնելով հայկական հարցին, հեղինակը խոստովանում է, որ դեռ որոշ հայեցակէտ չունի այդ հարցի վերաբերեալ, միայն գիտէ, որ Գերմանիան ոչ մի դէպքում չը պէտք է թոյլ տայ Ռուսաստանին հաստատել իր ազդեցութիւնը այդ վայրերում։

Թիւրքական կառավարութիւնը միշտ նայել է իր հայ ազգաբնակութեան վրա որպէս ներքին թշնամու վրա, որի դէմ կռուելու համար թոյլատրելի է համարել ամեն միջոցներ։

Գերմանական դիպլօմատիան, նպատակ ունենալով տիրել օսմ. իշխանութեան հիմքերին, ստիպված կը լինի ընդունել Թիւրք կառավարութեան այդ դարաւոր, պատմական տեսակէտը հայերի վերաբերութեամբ։

Բայց այդ քաղաքականութեանը արգելք է հանդիսանում Ռուսաստանը, որի սահմաններումն է գտնվում հայ ազգի մի խոշոր մասը։

Իր քաղաքականութեան տարբեր երեւումներից յետոյ, Ռուսաստանը վերջերս սկսեց պաշտպանել հայերին, աշխատում է հայկական վիլայէթներում ռեֆօրմներ մտցնել, Բեռլինի դաշնագրի համաձայն։ Դրա շնորհիւ վերջերս նկատելի է և թիւրքահայերի ձգտումը դէպի ռուսները։ Այդ հոսանքի դէմ է հայ ինտելիգենցիայի մի մասը, որը թշնամաբար է վերաբերվում ռուս կառավարութեանը, բայց ժողովուրդը, մասսան, բնականաբար դարձնում է իր հայեացքը դէպի այն պետութիւնը, որի սահմաններում իր հայրենակիցները անդորրութիւն են վայելում։ Այդ հանգամանքներում, գերմանական դիպլօմատիան ստիպված է միևնոյն զէնքով կռւելու Ռուսաստանի ազդեցութեան դէմ։ Նա ստիպված է համաձայնութիւն ցոյց տալ Հայաստանում ռեֆօրմներ մտցնելուն, որպէս զի նախօրօք հաշտեցնի հայերին այն դիրքի հետ, որը ապագայում պէտք է բռնի Գերմանիան Թիւրքիայում։

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ գերմանական դիպլօմատիան աջակցութիւն ցոյց տալով ռուսաց պահանջներին՝ պէտք է աչքաթող չանէ իր գլխաւոր նպատակը՝ պահպանել իր հմայքը օսմ. կառավարութեան վրա։ Պէտք է ներշնչել թիւրքերին, որ Հայաստանի կառավարութեան նա խկին ձևը, հին սիստեմը վտանգաւոր է այժմ նոյնիսկ Թիւրքիայի ամբողջութեան համար, որովհետև որևէ յուզմունքների դէպքում՝ ռուսաց սահմանի մօտ, Ռուսաստանը կարող է միջամտել, իսկ Թիւրքիան իր այժմեան դրութիւնում անկարող է դիմադրել։

Իր այդ գործելակերպով գերմանական դիպլօմատիան շահում է թէ հայերի սիրտը և թէ թիւրք վարչական շրջանների։ Միևնոյն ժամանակ Ռուսաստանի զինւած միջամտութեան առաջն առնելով, նա պահպանում է հայկական վիլայէթները Թիւրքիայի իշխանութեան ներքոյ, իսկ ապագայում գուցէ հնարաւոր լինի խելացի միջոցներով թուլացնել ռուսաց սահմանակից թիւրք վիլայէթներում հայ տարրի նշանակութիւնը և այդպիսով հէնց արմատում վտանգի առաջն առնել։

Ահա գերմանական մի պետական գործչի հայեացքը հայկական խնդրի վերաբերեալ։

Այստեղ չի կարելի չը նկատել նոյն ծրագրի զարգացումը, որով ղեկավարվել է գերմանական դիպլօմատիան Բաղդադի ճանապարհը շինելու օրից, ասում է ռուս լրագիրը։

Թիւրք կառավարութիւնը հայերի վերաբերմամբ Փոքր-Ասիայում այն ծրագրին է հետեւել, ինչ որ սլաւոնների վերաբերմամբ Բալկանեան թերակղզում։ Հայ ժողովրդին փրկարար երկիւղ ներշնչելով, Թիւրք կառավարութիւնը աշխատել է նօսրացնել հայ ազգաբնակութիւնը, խլելով նրա հողերը և տալով նրանց պետութեան միւս մասերից գաղթած քիւրդերին, չերքեզներին, իսկ վերջերս և այն թիւրքերին, որոնք գաղթել են Բօսնիայից, Թեսալիայից և Մակեդօնիայից։ Այդպիսով հայկական վիլայէթների մուսուլման տարրը աւելանում է, իսկ հայ ազգաբնակութիւնը արտաքսվում ուրիշ վայրեր։

Սիստեմատիկաբար գործելով այդ ուղղութեամբ, բնականաբար, հայոց հարցը կորցնում է իր վտանգաւոր կողմերը։

Ուշագրաւ է, որ գերմանական դիպլօմատիան կողմնակի կերպով նպաստում էր այդ ծրագրի իրագործմանը։ Օգտվելով իր արտօնութիւններով Բաղդադի գծի տարածութեան վրա, նա աջակցնում էր հայերի գաղթը այնտեղ՝ բնիկ երկրից և ամեն կերպ նպաստում հայերի բնակութեանը այդ տարածութեան վրա։ Այդ գործելակերպը բերում էր երկու նպատակների. նախ՝ գերմանական գծի ամայի տարածութիւնները մարդաշատ դարձնում, էժան աշխատաւոր ձեռքեր մատակարարում, երթեւեկութիւնը բարձրացնում. և երկրորդ՝ հայերի վերաբերմամբ գերմանական հովանաւորութեան տպաւորութիւն ստեղծում։ Միևնոյն ժամանակ այդ քաղաքականութիւնը նպաստաւոր է Թիւրք կառավարութեան ջանքերին՝ նօսրացնել հայ ազգաբնակութիւնը Ռուսաստանին սահմանակից մասերում, ոչնչացնել միապաղաղ հայկական տերիտօրիան, որ տարածվում է ռուս-թիւրքական սահմանի երկու կողմը։

Մենք չենք կարծում, ասում է ռուս լրագիրը, որ Բաղդադի ճանապարհի վարչութիւնը բնակեցնելով իր ամայի հողերը հայերով, ղեկավարվէր այդչափ հեռաւոր նպատակներով։ աւելի հաւանական է՝ ճանապարհի վարչութիւնը անհրաժեշտութիւնից դրդված է այդ արել. իսկ այդ գրութեան հեղինակը կապելով այդ գործողութիւնը գերմանական դիպլօմատիայի նպատակների հետ Փոքր-Ասիայում՝ տալիս է նրանց աւելի խորը միտք։

Ինչով էլ ներշնչված լինի գերմանական գործունէութիւնը Փոքր-Ասիայում, ասում է «Нов. Вр.»-ն, մենք չենք կարող չը տեսնել, որ նա ուղղված է ռուսաց շահերի դէմ, որ աշխատում է գերմանական գաղութներ ստեղծել մեր փոքր-ասիական սահմանի վրա։ Գերմանացիների ձեռքն են անցնում փոքր-ասիական երկաթուղիները և թերակղզու բնական հարստութիւնները՝ նաւահանգիստները, անտառները, հանքերը, ոռոգվող հողերը։ Վերջապէս Գերմանիան գրաւել է այժմ և Թիւրքական զօրաբանակը, ուրեմն տիրել է ամբողջ օսմանեան պետութեան իշխանութեանը։ Թիւրքաց սուլթանը պահպանելով իր սուվերէն իշխանաւորի միայն արտաքուստը, դառնում է գերմանական կայսրի խոնարհ վասալը։

Այսպէս՝ գերմանական դիպլօմատիան նուաճում է մի ամբողջ պետութիւն։ Մինչ միւս ժողովուրդները պատերազմ են մղում, արիւն թափում, Գերմանիան պատերազմից յետոյ գալիս վերցնում է իր աւարը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՕԳՈՒՏ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ

Մինչև այսօր «Մշակի» խմբագրութիւնը ստացել է առաջին նուագով 604 ր., երկրորդ նուագով՝ 40 ր., երրորդ նուագով՝ 569 ր. 09 կ. («Մշակի» վերջին համարում, № 16, այս գումարը նշանակված է սխալմամբ՝ 514 ր. 09 կ.)։ Ուրեմն ընդամենը ստացված է՝ 1213 ր. 09 կ.։ Այս բոլոր գումարները, նուիրատուների անունների հետ, մանրամասն յիշված են «Մշակի» 1912 թ. № 235-ի, 1913 թ. №№ 215-ի, 216-ի, 219-ի, 222-ի, 223-ի, 225-ի, 226-ի, 227-ի, 229-ի, 233-ի, 243-ի, 244-ի, 248-ի, 249-ի, 255-ի, 261-ի, 262-ի, 263-ի, 269-ի, 272-ի, 274-ի, 275-ի, 276-ի, 277-ի, 283-ի և 285-ի, ինչպէս և 1914 թ. №№ 2-ի, 14-ի և 16-ի մէջ։

Վերոյիշեալ գումարից յանձնել ենք 1) Թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին 492 ր., 2) ուղարկել ենք Էջմիածնի սինօդին 40 ր., 3) յանձնել ենք Կ. Պօլսի Հայոց Միացեալ Ընկերութեան ներկայացուցիչ Հ. Առաքելեանին 112 ր., իսկ մնացորդ 569 ր. 09 կ. գումարից 500 ր. յանձնեցինք նոյնպէս Թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին՝ ուղարկելու նախորդ 492 ր. հետ միասին ըստ պատկանելոյն։

Այլ և պարտք ենք համարում յայտնել, որ բժշկպ. Բ. Նաւասարդեանից անցեալ տարի ստացել ենք 25 ր., որպիսի գումարը իր ժամանակին յանձնել ենք Էջմիածնի սինօդին։

ԿՕՆՍՏԱՆՏԻՆ Դ. ԿԻՊԻԱՆԻ

(1868—1914 թ.)

Այսօր՝ վրաց բանիմաց հասարակութիւնը մեծ շուքով, խանդավառ տօնում է վրաց բեմի տաղանդաւոր արտիստ և հասարակական գործիչ Կ. Կիպիանիի 45-ամեայ բեմական գործունէութեան յօբելեանը։

Կ. Կիպիանին յայտնի արիստօկրատ ընտանիքի զաւակ է. 19-դ դարի մեծանուն, վրաց յայտնի գրականագէտ և հասարակական գործիչ, Թիֆլիսի նախկին քաղաքագլուխ Դիմիտրի Կիպիանիի որդին է։ Ծնվել է 1849 թ., սկզբնական պատրաստութիւնը ստացել է տանը մինչև 15 տարեկան հասակը. այնուհետև սրան տալիս են պանսիօն, որտեղ մի տարի մնալուց յետոյ քննութիւն է տալիս գիմնազիայի չորրորդ դասարանի համար, բայց կտրվում է։ Հայրը, տեսնելով պատանու ձգտումը և սէրը դէպի նկարչութիւնը, 1866 թ. տանում է որդուն Պետերբուրգ նկարչական ակադեմիա. այստեղ 6 ամիս մնալուց յետոյ սաստիկ հիւանդանում է աչքացաւով և բժիշկների խորհրդով թողնում է ակադեմիան. այս անաջողութեանը հանդիպելուց յետոյ պատրաստվում է և գիմնազիայի վերջնական քննութիւն է տալիս Մոսկվայում և մտնում Պետրովսկի-Րազումովսկի գիւղատնտեսական ակադեմիան, որտեղ մնում է 4 տարի և վերջնական քննութիւն տալուց առաջ հօր հիւանդութեան պատճառով վերադառնում է Կովկաս 1870 թ.։ Այստեղ մի առժամանակ հօր գործերը կարգի բերելուց յետոյ, չը կարողանալով վերադառնալ Մոսկվա, 1873 թ. մտնում է պետական ծառայութեան մէջ ակցիզնի չինօվնիկի պաշտօնով, ուր մնում է 13 ամիս, իսկ 1875 թ. փոխարքայի Բօրժօմի կալուածների կառավարչի օգնականի պաշտօնով. այստեղ էլ երկար չի մնում և նետվում թատրոնի գիրկը։

Հայրը լինելով թատրոնի մեծ մեկենաս 1871 թ. հաւաքում է իր շուրջը այն ժամանակվայ աչքի ընկնող գրականագէտներին և կազմում է սիրողների խմբակցութիւն, որի նպատակն է լինում ներկայացումներ տալ և եկամտով նպաստել ուսանողութեանը. բայց այդ խմբակցութիւնը արգելքի է հանդիպում աղջկանց կողմից. և այս պարագայում օգնութեան են գալիս հայերը՝ տիկ. Սաթենիկ Ջմշկեան և Նատալիա Նազարեանց. այս խմբակցութեան մէջ աչքի էր ընկնում Կ. Կիպիանին, որը սիրողներին յայտնի էր 17 տարեկան հասակից։ 1871 թ. պատրաստվում է առաջին անգամ վրաց լեզուով Գ. Սունդուկեանցի «Պէպօն» հեղինակի ղեկավարութեամբ և Գ. Ջմշկեանի, Սաթենիկի և Նազարեանցի մասնակցութեամբ։ Կ. Կիպիանին յուշարարութիւն էր անում։ Գիքօյի դերը խաղացողը շատ թոյլ էր և չէր ըմբռնում. Կ. Կիպիանին պատահմամբ նրան ուղղեց. այս տեսնելով՝ Սունդուկեանցը բռնեց սրան, համբուրեց ճակատը ասելով՝ «Իմ Գիքօն դու ես». և սա ստեղծեց Գիքօյի տիպը։ 1879 թ. վրաց յայտնի ականաւոր գործիչները հիմնում են մշտական դրամատիկական խումբ, և այդ խմբի գլխաւոր սիւներից մէկն է տաղանդաւոր յօբելեարը, որը անձնուիրութեամբ 45 տարի անընդհատ ծառայում է թատրոնին և գրականութեանը։

Կ. Կիպիանին բազմակողմանի, տաղանդաւոր խոշոր արտիստ է. շնորհիւ բնածին տաղանդի և մտաւոր մեծ պաշարի, սա ստեղծում է տիպերի ամբողջ մի շարան, որի թիւը հասնում է 120-ի, ամբողջ մի գալերէա։ Միատեսակ աջողութեամբ խաղում է թէ ողբերգական և թէ կօմիքական դերեր. սրա համար ամպլուա գոյութիւն չունի. սա ոչ միայն խաղում է, այլ մարմնացնում է, ստեղծագործում է. սա վրաց բեմի Մնակեանն է։

Կ. Կիպիանին սիրահար է գլխաւորապէս կլասիկ պիէսների. ռեպէրտուարը շատ հարուստ է՝ «Արքայ Լիր», «Կարդինալ Րէշիլիէ», «Շէյլօկ», «Կորրադօ», «Ժան-Բօդրի», «Ժօրժ-Դանդէն», «Րէվիզօր», «Խելքից պատուհաս», «Աւազակներ», և այլն և այլն. մեծ աջողութեամբ է խաղում Սունդուկեանցի, Օստրօվսկիի և Սումբաթօվի տիպերը։

Թատերական քննադատութիւնը միշտ մեծ գովասանքով է խօսում սրա մասին. «Իվէրիան» սրան անուանում է՝ «վրաց բեմի ծաղկեփունջ և զարդարանք»։

Ի. Ճավճավաձէն խօսելով սրա խաղի մասին ի միջի այլոց ասում է. «Սրա տաղանդը գեղարուեստից է հարցնում իր սահմանը և սրա գեղարուեստը տաղանդից է խնդրում ջերմութիւն և պայծառութիւն»։

1888 թ. Կ. Կիպիանին մի տարի ևս ծառայեց ռուս խմբում Ֆօրկատիի մօտ և իր բենեֆիսին խաղաց «Կարդինալ Րէշիլիէ». այդ առիթով բանաստեղծ Ա. Ծերեթելին գրում է. «Պէտք է խոստովանվեմ, որ շատ լաւ առաջնակարգ դերասաններ եմ տեսել այդ դերի մէջ, և ոչ մէկից պակաս տպաւորութիւն սա չարաւ». իսկ Պալմի ժամանակ յայտնի ռուս դերասանուհի Գօրեվան և ինքը Պալմը հրաւիրեցին գնալ Մոսկվա, մտնել ռուսաց խումբը, բայց հայրը չը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

III

— Խնդրում եմ ձեզ հինգշաբթի երեկոյ շնորհ բերել պ. Յովհաննէս Գէորգեանի բնակարանը. այնտեղ պիտի խօսենք հայ վանդալիզմի մասին,—դարձաւ ինձ թատրոնում մի քանի օր առաջ մի պարոն, որի հետ ինձ ծանօթացրեց Ալ. Ծատուրեանը։

Դա վունատ ու համակրելի դէմքով ու վերին աստիճանի համեստ ձևերով մի երիտասարդ էր, որ մի ուրիշ երիտասարդի հետ թև թևի տուած զբօսնում էր թատրոնի ֆօյէում։

Հայի վանդալիզմը ինձ ամենից շատ վշտացնող երևոյթն է, ուստի ուրախութեամբ ընդունեցի երիտասարդի հրաւէրը։ Խօսենք, տեսնենք ինչ դուրս կը գայ դրանից։

Երիտասարդը հեռացաւ։

— Ո՞վ է այդ պարոնը,—հարցրի ես Ծատուրեանին։

— Մարտիրոս Սարեան։ Նկարիչ է։

— Տաղանդաւո՞ր։

— Անկասկած։ Արդէն բաւական յայտնի է Մոսկվայում։ «Аполлонъ» գեղարուեստական հանդէսի վերջին համարը գրեթէ ամբողջովին նրա գործերին է նուիրված։ Տրետեակօվեան թանգարանը գնել է նրա նկարներից հինգը։ Դա արդէն մի մեծ գնահատութիւն է հայ տաղանդին։

— Գնահատում են, արդեօք, հայերը։

— Որքան ինձ յայտնի է, առ այժմ ոչ ոք, բացի Արսէն Բուդաղեանից։ Առաջին գնահատողը հայ տաղանդի Մոսկվայում, ինչպէս միշտ, այս անգամ ևս Բուդաղեանն եղաւ։

— Ուրիշ ոչ ոք։

— Յովսէփ Մանթաշեանը այս օրերս պատուիրեց իր պատկերը։ Այժմ Սարեանը դրանով է զբաղված։

Մի օր առաջ Արսէն Բուդաղեանի մօտ տեսել էի նորածիլ հայ տաղանդի գործերը։ Այսօր նրա հրաւէրով այցելեցի իր արհեստանոցը։ Արդարև տաղանդ և բաւական փայլուն տաղանդ, բայց ոչ տակաւին կազմակերպված։ Վրձինի համարձակութիւն, գոյների նորութիւն, սիւժէների եթէ ոչ կատարեալ ինքնուրոյնութիւն, գոնէ հայ նկարիչների համար նորութիւն—ահա Սարեանի գլխաւոր յատկանիշները։ Ընդհանուր առմամբ՝ մօդեռնիստ է, բայց ոչ կոյր երկրպագու անցողիկ դպրոցին։

Սակայն դառնում եմ հայ վանդալիզմին, որ երէկ երեկոյ մեր մտաւոր ժողովի խորհրդածութեան նիւթն էր։

Խնդիրն այն է, որ հին հայ արուեստները քանի գնում՝ այնքան աւելի ու աւելի գրաւում են եւրոպական արուեստասէրների և արուեստագէտների ուշադրութիւնը։ Այն ինչ՝ մենք հայերս տակաւին թմրած ենք։ Ոչ միայն այսքանը. մենք շարունակում ենք մեր հայրերի և պապերի ոգէտ վերաբերմունքը դէպի հայ անցեալ հանճարի սքանչելի արտադրութիւնները, գլխաւորապէս դէպի ճարտարապետութիւնը։

Մեր հիանալի վանքերը, պալատները, մատուռները, խաչքարերը, որոնցով այնքան սքանչանում են օտար ճամբորդները, թողված են ճակատագրի հաճոյքին։ Եւ քայքայում ու խորտակում է նրանց մի կողմից ժամանակի կործանիչ ձեռքը, միւս կողմից մեր ոգիտութիւնը, խելքի, զգացման ու ճաշակի բացակայութիւնը։

Սոսկալի՜ երևոյթ։

Մենք զարմանում ենք, որ մի գիտնական Մառը իր ժամանակն ու գիտութիւնը նուիրում է Անիի փլատակներին, և պատրաստ ենք աստուածացնել նրան։ Ի՞նչ աննման հերոսութիւն։ Մենք չը գիտենք, որ Մառը չէ, որ մեզ պատիւ է անում իր ուշադրութեամբ դէպի մեր անցեալի անսպառ գանձերը, այլ, ընդհակառակն, այդ գանձերն են, որ նիւթ են հայթայթում նրան, բանալով նրա գիտնական հռչակի առջև իրանց մարգարտեայ դռները։

Մենք այնքան կոյր ենք, որ չենք էլ երևակայում, թէ կը գայ ժամանակ—և այդ ժամանակը հեռու չէ—երբ հայ ճարտարապետութիւնը կը դասվի եգիպտական, յունական, բիւզանդական և գոթական ճարտարապետութիւնների շարքը և նրանց հաւասար կը գնահատվի և կը պաշտվի։ Եւ, ով գիտէ, գուցէ նա ամենափառաւոր տեղը բռնէ բոլոր արևելեան ազգերի արուեստների մէջ։

Մենք շարունակում ենք մեր վանդալիզմը։ Մեր եկեղեցու ամենաժողովրդական պետը Էջմիածնի չը գիտեմ ինչ հնութեան պատերի վրա շաղախով ծածկել է տալիս հայ նկարչի ստեղծագործութիւնը, և մենք ներողամտաբար ժպտում ենք՝ ասելով.

— Դա Խրիմեան Հայրիկն է։ Ոչինչ։

Ո՞ր քաղաքակիրթ ազգը կը ներէր մի այդպիսի յանցանք իր պետին։

Մենք թոյլ ենք տալիս Էջմիածնի վանքի վերանորոգումը յանձնել անձեռնհաս մարդկանց, որոնք Թիֆլիսում նստած՝ այնտեղից են կարգադրութիւններ անում, գործը թողնելով ագէտ արհեստաւորներին։

Մենք թոյլ ենք տալիս, որ կոպիտ գիւղացիները օտար արուեստասէրներին այնքան հիացնող դարաւոր շինութիւններից վայրենաբար պոկեն քարերը և գործ ածեն նրանց իրանց ախոռատների վրա։

Մենք սոսկալի կեղտի և ապականութեան մէջ ենք պահում Սևանայ կղզին, Հաղբատը, Սանահինը, Հաղարծինը, որ այնքան սքանչելի հնութիւններ ունեն։

Մենք այնքան ողորմելի ենք մտքով ու զգացումով, որ մինչև այսօր չունենք Երւանդ Լալայեանի ծանր աշխատանքով և օրինակելի համբերութեամբ ժողոված լուսանկարների շքեղ հրատարակութիւնը. բայց որքան կը խոնարհվէինք նոյն Երւանդ Լալայեանի առջև, եթէ նա նոյն աշխատանքը և նոյն համբերութիւնը գործ դնէր Բագուի ապականութեան մէջ ոսկիներ դիզելու վրա և սրան ու նրան կողոպտելուց յետոյ գար և մի 100—200 րուբլի շպրտէր ազգային նպատակով, որպէս զի այդպիսով թագնէ մի կերպ իր անցեալ մեղքերը...

Եւ այլն և այլն և այլն...

Այս մասին էին խօսում և ջերմ վիճաբանում երէկ մինչև կէս գիշեր պ. Յովհ. Գէորգեանի համեստ բնակարանում, որ լի է արևելեան արուեստների խեցեղէն և կեղծ արտադրութիւններով։ Եւ երիտասարդ տանտիրուհին, որ նկարչուհի է, լսում էր ու տխուր ժպտում։

Ներկայ էր և մի օտարական—Լվօվ քաղաքի թանգարանի կառավարիչ պ. Բայչուկը։ Այդ մարդը չէր կարողանում զսպել մի կողմից՝ իր հիացմունքը հին հայ ճարտարապետութեան բեկորների վերաբերմամբ, որոնց հարիւրաւոր լուսանկարները ցիր ու ցան թափված էին սեղանների վրա, և միւս կողմից՝ իր վրդովմունքը նոր հայի անտարբերութեան մասին՝ դէպի իր անցեալի գանձերը։

Երեկոյթը վերջացաւ մի որոշումով, որ յոյս ունեմ պիտի իրագործվի — կազմել Մոսկվայում հայ կուլտուրայի պաշտպանութեան համար մի ընկերութիւն, հրաւիրելով մասնակցելու և ռուս ու եւրոպացի արուեստաէրներին։

Երիտասարդ իրաւաբան պ. Մեսանիկեանը կարդաց իր խելացի կազմած կանօնադրութիւնը նոր ընկերութեան, որ և ընդունվեց միաձայն մի քանի թեթև փոփոխութիւնով։

Ամսիս 21-ին «Պրագա» ռեստորանում կը կայանայ մի ուրիշ, աւելի մեծ ժողով, ուր նորից կը կարդացվի կանօնադրութիւնը և կը ստորագրվի հիմնադիրներից։ Նոր ընկերութեան համար կառավարութիւնից թոյլտուութիւն ստանալու աշխատանքը յանձն առան իրաւաբաններ Ջիվելեգեան, Մեսանիկեան և նկարիչ Գէորգ Եակուլեան։

Արդեօք այդ ընկերութիւնը կը կարողանա՞յ եթէ ոչ արմատախիլ անել, գէթ չափաւորել հայի վանդալիզմը։

Կապրենք, կը տեսնենք։

Մոսկվա, 17 յունվ. Շիրվանզադէ

յօժարեց, ասելով՝ «Դու այնտեղ պէտք է լինես երկրորդը, իսկ այստեղ առաջինն ես»։

Կ. Կիպիանին բացի թատերական բեմից մասնակից է և գրականութեանը, աշխատակցել է «Московскія Вѣдомости» և տեղական թերթերին 1870 թւից, ռուսաց լեզուով ունի գրած 63 յօդուած, վրացերէն 25 և դրամատիքական գրուածներ (հեղինակած և թարգմանած 13։ Սա տպել է բնագիտական-աստղաբաշխական և հանքաբական ռուս-վրաց բառարան և ունի անտիպ՝ 1) ռուս-վրաց-լատիներէն բուսաբանական և 2) ռուս-վրացերէն ակադեմիական բառարաններ. այս վերջինի վրա աշխատում է 15 տարի։

Ահա հակիրճ գործունէութեան նկարագիրը այն մարդու, որը իր ամբողջ կեանքը նուիրեց վրաց թատրոնին, և վրաց հասարակութիւնը իրաւունք ունի տօնելու այսպիսի արժանաւոր անդամի յօբելեանը։

Կ. Կիպիանիի անունը առաջինը կը մնայ վրաց բեմի վերածնութեան և ռսկեդարի պատմութեան մէջ. սա իր գործունէութեամբ այնպիսի լուսաւոր գիծ է թողել, որ անմահացրել է իրան վրաց թատրոնի պատմութեան մէջ։

Սա այն տաղանդաւոր գեղարուեստագէտներիցն է, այն կոթողներիցն է, որոնք կեանք են տալիս թատրոնում եղած հասարակութեանը, ապրում են և ապրեցնում և որոնց խաղը տեսնելիս անմահ Բէլինսկին կանչել է՝ «О, ступайте, ступайте въ театръ, живите и умрите въ немъ, если можете».

«Վաշա» վրաց թատրոնին։

«Մրավալ-ժամիէր» յօբելեար Կ. Կիպիանիին։

Գ. Միրաղեանց

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 40-ԱՄԵԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

Հայկական միակ ճեմարանը ահա բոլորում է իր 40-ամեայ գոյութիւնը։ Ամբողջ 40 տարի շարունակ այնտեղ ուսել, կրթվել են ռուսահայ, թիւրքահայ և պարսկահայ պատանիներ, մեծ մասամբ չքաւոր դասակարգից։

Գէորգեան ճեմարանը մայրենի լեզուի շաղկապով, իր մայր-ճեմարան կոչումով, անել, գուրգուրել և դաստիարակել է իր հայազգի որդոց, նրանց սիրտը, նրանց զգացմունքը կրթել, ազնուացրել դէպի անհատի ազգային պարտականութիւնները, դէպի հանուր մարդկութիւնը ունենալիք վերաբերումը ու այնպէս կեանքի հրապարակը նետել։

Անցել են տարիներ, և ահա այսօր ճեմարանի նախկին սաները, որոնցից շատերը հրապարակախօս, գրական, հոգևորական և այլ ասպարէզների գործիչներ են, որոնք մեծ երախտիք և պարտականութիւն ունեն կատարելու դէպի մայր-ճեմարանը, ահա կանգնած են նրա 40-ամեայ գոյութեան յօբելեանի շեմքին։

Թող բոլոր այն անհատները, որոնք երբեւէ վայելել են ճեմարանի խնամքը, վերյիշեն իրանց որդիական պարտականութիւնները դէպի այդ կրթարանը և ամէն կերպ նրա 40-ամեայ յօբելեանով միանգամայն վանեն այն բոլոր պակասները, որոնք միշտ էլ աչքի են ընկել անցեալում և շատ անգամ փոթորիկների, յուզումների տեղիք տուել։

Պարբերական մամուլի էջերում ևս շատ անգամ արձանագրվել են և կարծիքներ են յայտնվել ճեմարանի այս կամ այն վարչական եղանակի, տիրող կարգերի, ծրագրի, ուսուցչական, տեսչական և ուսանողութեան պարտականութեանց շուրջը, սակայն այդ բոլորը միակողմանի, առանց լուրջ քննադատութեան դիմացող և յաճախ անձնական բնոյթ կրող կարծիքներով, մի կողմ թողած այն իսկական պակասը, կարիքը, որը գոյութիւն ունի և որը իր կչռի վրա զգացել է ամէն մի ճեմարանական։

Իբրև 70-ական թւականներում հիմնված կրթական հաստատութիւն, երջանկայիշատակ հիմնադրի մտցրած կարգերը, որքան փոխվել են ցայժմ թէ վարչական եղանակի և թէ ծրագրի նկատմամբ, ներկայումս էլ մեծ փոփոխութեան կամ աւելի ճիշդ բարեփոխութեան կարիք և անհրաժեշտութիւն կայ թէ կենսական և թէ մանկավարժական պահանջների համապատասխանող ուղղութիւններով։

Այդ բարեփոխութիւնները անհրաժեշտ են նախ մի շարք առարկաների նկատմամբ, որոնք միշտ էլ փոփոխութեան են ենթարկվել, և ամէն կերպ աշխատվել է, հարկաւորչափով հնարաւոր դարձնելու ուսանողներին որոշ բարձրագոյն դպրոցներում շարունակելու իրանց ուսումը առանց խիստ սահմանափակումների։

Երկրորդ՝ ճեմարանի ապահովութեան խնդրի հետ միասին, անհրաժեշտ է նրա վարչական և ներքին կարգերի փոփոխութիւնը, որոնց մասին առ այժմ միակ խնամատարը էջմիածինն է, որի կամքով և կատարվելու են անշուշտ այդ բարեփոխումները։

Երրորդ անհրաժեշտութիւնը շինութեան աւելի ընդարձակ և համապատասխան յարմարութիւնով դարձնելն է, որից զուրկ է ճեմարանը, իբրև հին շինութիւն։

Սակայն այդ բոլորը այնպիսի հմուտ, պատրաստի մարդկանց ձեռքով և որոշ ծրագրով պէտք է կատարվի, որ հիմնադրի գաղափարը մենք բարեփոխած և ոչ կերպարանափոխած տեսնելու պատիւը ունենանք։

Որքան շուտ՝ այնքան լաւ. ճեմարանի հրաւէրը թող ի մի գումարէ ազգի սրտացաւ, ինտելիգենտ և գիտակ ուժերին, խորհելու նրա 40-ամեայ յօբելեանի և ապագայ բարելաւ ու ապահով դրութեան շուրջը, որով իսկապէս պսակած կը լինի ճեմարանի կոչումը և կատարած մեծ դերը հայ իրականութեան մէջ։

Ամրապնդել, գեղեցկացնել և ազնուացնել է հարկաւոր երեք պետութեանց և աւելի հեռու ցրված հայ պատանիների սիրտը, միտքը և հոգին շաղկապող ճեմարանը և «կեցցէ» կանչել նրա 40-ամեակի առիթով և աշխատել որ աւելի արդիւնաւոր լինեն նրա ապագայ 40-ամեակները։

Սագանդարեան

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ԱՄՕԹ Է

Բազմիցս անգամ մեր պարբերականներում գրվել է այն երախտամոռ պարոնների մասին, որոնք իրանց ուսանողութեան տարիներում օգտվել են Պետերբուրգի հայ ուսանողական բիւրոյից, և այդ՝ լինելով անունի և ըստ ամենայնի նիւթապէս ապահոված անհատներ՝ վլացել են իրանց պարտքը հատուցանելու այն հաստատութեանը, որի շնորհիւ կարողացել են ինտելիգենտների շարքը դասվել… Օգտվել տարիներով, բարձրագոյն կրթութիւն ստանալ և ուրանալ պարտքը՝ դժուարանում ենք այդ մտքի հետ հաշտվել, նամանաւանդ երբ նկատի ենք առնում, որ իրանց պարտքն ուրացողներին են այն անհատները, որոնք իրանց ներկայ կացութեամբ պարտական են միմիայն այն միակ հաստատութեանը, որի արխիվում այժմ ընկած է 1025 հոգու մուրհակներ, գումարով 30,000 րուբլու։

Միթէ այդ պարոնները չեն յիշում իրանց ուսանողական կեանքում անց կացրած դառն օրերը։

Միթէ նմանները չեն գիտակցում, որ այդ գումարներով պէտք է կրկին անվեն հայազնեայ երիտասարդներ, որոնք հեռու հիւսիսից գալով՝ բերեն լուսաւոր ջահեր խաւար ազգի համար։

Արդեօք չե՞ն հասկանում, որ իրանց վարվեցողութեամբ արգելք են հանդիսանում նման օգտաւէտ հաստատութեան գործունէութեանը և շատ-շատերի համար դժբաղդութեան պատճառ լինում։ Միով բանիւ՝ Պետերբուրգի բիւրօն, խրատված լինելով անցեալ փորձերից, այլ ևս անկարողանում է շատերին օգնութեան հասնել և միանգամայն անտեսում բազմաթիւ ուսանողների խնդիրները։

Պարոններ, ինչպէս դուք էք օգտվել ուսանողական կասսայից, այժմ էլ հնարաւորութիւն տուէք օգտվելու և ուրիշներին. մի պահանջ, որի կատարումը ձեր պարտականութիւնն է։ Թոյլ մի տաք, որ ձեր անփառունակ ազգանուններով ողողվեն հայ մամուլի էջերը, և առիթ մի տաք շատերին ձեզ և նմաններին գամելու անարգանքի սիւնին. այլապէս այդպէս էլ պէտք է լինի, եթէ օր առաջ չը շտապէք հատուցանելու ձեր պարտքը. այդպիսով ուսանողական բիւրոյի վարչութիւնը միանգամայն բաւարարված չը զգալով իրան՝ ստիպված կը լինի 1025 հոգու յականէ-յանուանէ թւարկութեամբ հիասթափեցնելու հայ բանիմաց հասարակութեանը, որովհետև պարտապանների մէջ կարող են գտնվել և այնպիսիները, որոնք հասարակութեան կողմից յարգանքի ու մեծարանքի են արժանանում։

Կրկնում ենք, այդ պարոններն են, որ առիթ են տուել մամուլին յաճախ այդ հարցով զբաղվելու, և ի հարկէ Պետերբուրգի ուսանողական բիւրօն էլ երկար սպասելուց արդիւնք չը ստանալով՝ այժմ հրապարակ է եկել իր վերջին դիմումով՝ խնդրելով կարելոյն չափ շուտով վերադարձնելու պարտքերը, հակառակ պարագայում խոստանալով մօտիկ ապագայում դիմելու բոլոր հնարաւոր միջոցներին՝ սկսած յականէ-յանուանէ թւարկումից մինչև դատարան։

Հարկաւ մենք յուսով ենք, որ պարոնները թոյլ չեն տայ այդ ստորձան խայտառակութեան, որ իրանց անփառունակ վարմունքով պարուրած դիմակները հրապարակ հանվեն, որը կը լինի մի մեծ բարոյական ապտակ հայ ինտելիգենցիայի հասցէին։

Ուրեմն շտապեցէք, պարտապաններ, ձեր պարտքը հատուցանելու, որ օր առաջ կանխվի ամօթալի դատավարութիւնը։

Աստ. Վարդանեան

Թագա գիւղ

ՄՈՌԱՑՎԱԾ ՄԷԿԸ

Մի քանի ժամանակ առաջ համազգային մեծ յօբելեանի առիթով մենք էջմիածնում պատեհութիւն ունեցանք ի միջի այլոց ծանօթանալու նաև համարեա բոլորովին մոռացված մի վարդապետի հետ։ Նրա անունն է Նիկողայոս վ. Տէր-Աւետիքեան, մի անուն՝ որ ա՛ն շուշտ շատերին է յայտնի, Նրան մենք հարց ու փորձ անելով գտանք Գայիանէի վանքի սենեակներից մէկում, առանձնացած իր գրքերի և թերթերի հետ, որոնք այժմ կազմում են նրա միակ մխիթարութիւնը։

Ո՞վ է նա և ինչո՞ւ ենք մենք գրում նրա մասին։

Նիկողայոս վարդապետը շուշեցի է։ Նա սովորել է էջմիածնի ճեմարանում, ուսուցչութիւն է արել հայ գիւղերում, իսկ ձեռնադրվելուց յետոյ վանահայր է եղել Ամարասի և վերջերս նաև Տաթեւի վանքերում։ Նա ընդունակ մէկն է, ունի գրաւոր աշխատութիւններ և հիմա էլ շարունակում է գրել։

Սակայն նա հիւանդ է։

Նրա հիւանդութիւնը խլութիւն է, որ վերջերս այն աստիճան առաջ է գնացել, որ նա այլևս ոչինչ չէ լսում, և մենք ստիպված էինք մեր ասելիքը գրել, որ նա կարողանար կարդալ և հասկանալ։

Այդ է պատճառը, որ նա հիմա մոռացված մնում է Գայիանէի սենեակներից մէկում, մեկուսացած, որպէս մի անկելանոցի մէջ, և պարզ է, որ իր խլութեան պատճառով չէ կարող ոչ մի պաշտօն վարել։

Սակայն նրա աշխոյժ և գործունեայ հոգին չէ կարողանում գոհ մնալ այդ վիճակից։ Եւ նա պանդստվում էր, դառն կերպով գանգատվում էր մանաւանդ այն պատճառով, որ իր ականջները քննող բժիշկներն ասել էին, թէ իր խլութիւնը կը բժշկվի, եթէ միայն նա կարողանայ գնալ ականջի հիւանդութիւնների մասնագէտ պրօֆեսորների մօտ։ Նա գանգատվում էր, որ ինքը միջոցներ չունի և չէ կարողանում որևէ տեղից օգնութիւն գտնել իր այդ ցաւից բժշկվելու համար։

Մենք կամեցանք այս մի քանի կարճ տեղեկութիւնները տալ Նիկողայոս վ.-ի մասին և հարցնել նախ էջմիածնին և յետոյ ընթերցող հասարակութեանը, մեր ինտելիգենցիային և մանաւանդ շուշեցի հայրենակիցներին, թէ չը կա՞յ արդեօք մէկը կամ մի քանիսը, որ կամենային այս իսկական բարեգործութիւնը կատարել և այդ ընդունակ մարդուն միջոցներ տային բժշկվելու համար։ Միթէ մի քանի հարիւր կամ նոյն իսկ հազար րուբլու պատճառով պէտք է թողնել, որ այդպիսի օգտակար մի անձ առանձնութեան մէջ փտէ և անհետանայ։

Մենք հաւատացած ենք, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը ուրախութեամբ յանձն կառնէ ընդունել և տեղ հասցնել այդ նպատակով տրված նուէրները։

Մ. Տ.-Ա.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 24 յունվարի

Նախագահում է Րօձեանկօն։

Շարունակվում է կառավարութեան բացատրութեան քննութիւնը Դումայի ընտրութիւններին իշխանութիւնների գործած ապօրինի գործողութիւնների առիթով։

Գօղնեվը յայտնում է, որ ներքին գործերի մինիստրի օգնականը իր բացատրութեան մէջ ընդունեց, որ, յիրաւի, թեմական առաջնորդները միջամտել են ընտրութիւններին և ասաց, որ եպիսկոպոսների օրէնութիւնը հարկաւոր է Դումայի ընտրութիւններին մասնակցելու համար։ Հռետորը Ս. Գրքից ցիտատներ բերելով և յենվելով տիեզերական եկեղեցական համաժողովների որոշումների և կանոնական կանոնների վրա, ապացուցանում է այդօրինակ կարծիքի սխալ լինելը, գտնելով, որ եպիսկոպոսները չէին կարող ստիպել հոգևորականութեանը պարտաւորապէս մասնակցել ընտրութիւններին և ձայն տալ հէնց այն անձանց օգտին, որոնք հաճելի են եպիսկոպոսներին կամ քաղաքացիական իշխանութեան։

Հայր Մէշկովսկին, պատասխանելով հոգևորականութեան հասցէին ուղղված յարձակումներին, ասում է, որ ռուս պետութիւնը և ուղղափառ եկեղեցին գտնվում են վտանգաւոր ժամանակում. մասօնականութիւնը շարունակում է իր քայքայիչ աշխատանքը, ջանալով ոչնչացնել մաքուր քրիստոնէական հաւատը երկրիս վրա, տարածելով ապաշաւորութիւն. մամուլը ամէն կերպ նսեմացնում է հաւատի ու բարոյականութեան հիմունքները։ Այսպիսի րօպէին ամէն մի հաւատարիմ հպատակի պարտականութիւնն է պաշտպան կանգնել Ռուսաստանին և եկեղեցուն։ Այդպէս էլ վարվեց հոգևորականութիւնը, երբ ակտիվ մասնակցութիւն ցոյց տուեց Դումայի ընտրութիւններին։

Պետրովսկին շօշափելով ընտրութիւնների եղանակը, գտնում է, որ առանձնապէս խախտվեցին բանւորների և գիւղացիների շահերը։ Ռուսական սօց.-դեմ. ֆրակցիայի կողմից հռետորը բանաձև է առաջարկում՝ թէ կառավարութեան բացատրութիւնները ոչ մի երաշխիք չեն տալիս, որ ապագայում չեն լինի իրաւախախտումներ ընտրութիւններին, ուստի և այդ բացատրութիւնները պէտք է ընդունել անգոհացուցիչ։

Միլիւկօվ, սահմ.-ռամկավարների անունից բանաձև է առաջարկում, որի եզրափակումը կառավարութեան բացատրութիւնները ընդունում է անբաւարար և գտնում է, որ միայն ընդհանուր ընտրողական իրաւունք մտցնելը կարող է տալ ժողովրդին կանոնաւոր ներկայացուցչութիւն, միմիայն կառավարութեան քաղաքական պատասխանատուութիւնը կարող է ապահովել ընտրութիւնների իրական ազատութիւնը։ Հռետորը աւելացնում է բանաձևին ծանօթութիւններ։ Առաջինը վերաբերում է աջակողմեանների առարկութիւններին, թէ արտասահմանում տեղի է ունենում միևնոյնը։ Հռետորը խոր տարբերութիւն է տեսնում եւրոպական և մեր ընտրողական գեղծումներ մէջ։ Արևմուտքում տարբեր սօցիալական խաւերի պայքար է իրար միջև. այնտեղ կառավարութիւնը ներկայանում է որևէ որոշ սօցիալական ուժ. մեր իշխանութիւնը անջատված է ժողովրդական խաւերի շահերից. մեզ մօտ կառավարութիւնը աջակցութիւն, է որոնում երբեմն այս, երբեմն այն դասի մէջ՝ հին կարգուկանոնի իրական պահպանութեան համար։ Դուման պէտք է ներհակէ, պէտք է պայքարէ գեղծումների դէմ, որոնք յականէ յանուանէ յիշատակված են հարցապնդման մէջ։ Երկրորդ ծանօթութիւնը վերաբերում է ընտրութիւններին հոգևորականութեան ցոյց տուած դերին։ Չորրորդ Պետական Դումայի ընտրութիւնները յարուցին հարց առ հասարակ։ Երրորդ ծանօթութիւնը վերաբերում է ստեղծված դրութիւնից իրական ելակէտի հարցին։ Այդպիսին կարող է լինել սահմ.-ռամկավարների առաջարկութիւնը՝ հիմնելու մի մասնաժողով ընտրողական օրէնքը փոփոխելու համար։ Սակայն ըստ երևոյթին ներկայ ժողովի ղեկավարները գիտեն, որ ներկայ րօպէին ուժերի փոխ-յարաբերութիւններն այնպիսի են, որ յունիսի 3-ի օրէնքի ուղղելը անհնարին է։ Մնում է մի ցաւալի ելք, դա—իշխանութեանը հարկադրելն է։

Կերէնսկին գտնում է, որ վերջին ընտրողական պայքարը հետևանք հանդիսացաւ երեք ուժերի գործունէութեան—հոգևորականութեան, ոստիկանութեան և դատարանի, և ընդունում է, որ այդ ուժերի բովանդակ գործունէութիւնը յունիսի 3-ի ներկայացուցչութեան սնանկութիւնն է։

Վիճաբանութիւնները աւարտված են։ 176 ձայնով ընդդէմ 95-ի հերքվում են աշխատաւորականների և սահմ.-ռամկավարների բանաձևերը։

160 ձայնով ընդդէմ 125-ի ընդունվում է առաջադիմականների հետևեալ բանաձևը.

«Գտնելով, որ ապօրինութիւնների պաշտպանութիւնը կառավարութեան կողմից հաստատում է, որ գոյութիւն ունի հէնց նոյն կառավարութիւնից կազմակերպված ապօրինի գործողութիւնների սիստէմ, Դուման ներքին գործերի և արդարադատութեան մինիստրների բացատրութիւնները գտնում է անբաւարար»։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Յունվ. 24-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում քննվեց «Зак. Рѣчь»-ի խմբագիր Դ. Դումբաձէի երկու գործը։ Առաջին գործով Դումբաձէն մեղադրվում էր նրանում, որ նա, իբրև խմբագիր, թոյլ տուեց իր լրագրի № 169-ում տպել մի առաջնորդող յօդուած, որ իր բովանդակութեամբ նշաւակում էր Քութայիսի նահ. ժողովրդական դպրոցների տեսչութեան գործունէութիւնը։ Երբ ստացվեց հերքում, խմբագիրը նրան կցեց ծանօթութիւն, որ հաստատում էր առաջին յօդուածը։ Այս գործի առիթով Դումբաձէն իրան ճանաչեց մեղաւոր, բացատրելով տեղի ունեցածը իր անփութութեամբ։

Երկրորդ գործի առիթով Դումբաձէն մեղադրվում էր նրանում, որ լրագրի № 281-ի մէջ ստայօդ տեղեկութիւններ տպեց պոլիտեխնիկումի տեղի հարցի առիթով կովկասեան իշխանութիւնների հասցէին։

Մեղադրեալին պաշտպանում էին երդ. հաւ. Բարաթով և Րուդկովսկի։

Նահանգական դատարանը երկու գործերը միացնելով ենթարկեց Դումբաձէին 300 ր. տուգանքի։

—

Միևնոյն օրը քննվեց «Հորիզոն» թերթի խմբագիր Ս. Սահակեանի գործը, որ մեղադրվում էր «Գարշելի քաղաքականութիւն» յօդուածը տպելու մէջ։ Որովհետև պաշտպանը յայտնեց, որ յօդուածի ռուսերէն թարգմանութիւնը ճիշդ չէ կատարված, դատարանը որոշեց վերադարձնել գործը քննիչին նոր քննութեան համար։ («Т.Л.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօր, Վրաց Ազնուականութեան թատրոնում տօնվում է Կիպիանիի բեմական և գրական գործունէութեան 45-ամեայ յօբելեանը։ Ցերեկով լինելու է յօբելեանական հանդէսը, իսկ երեկոյեան տեղի կունենայ ներկայացում։ Ներկայացումից յետոյ լինելու է բանկէտ ի պատիւ յօբելեարի։

◆ Յիշեցնում ենք, որ վաղը Արտիստական թատրոնում կայանալու է դերասանուհի տ. Սիրանոյշի բենեֆիսը։ Խաղացվելու է առաջին անգամ հայ բեմի վրա Պօլեւաւօյի «Հրաշէկ օղակ» պիէսը, որ, ինչպէս հաղորդում է «Рѣчь» լրագիրը, մեծ աջողութեամբ ներկայացվել է Մոսկվայի Կայսերական Փոքր Թատրոնում և այժմ էլ ներկայացվում է Նեզլոբինի յայտնի թատրոնում։

◆ Վաղը Արքունական թատրոնում յօգուտ «Մեղու» ընկերութեան նշանակված է օպերային ներկայացում։

◆ Այսօր Արտիստական Ընկ. դահլիճներում տեղի կունենայ «Կօլէկ» երեխայախնամ ընկերութեան պարահանդէսը համերգային բաժնով և պարերով։

◆ Մարտի սկիզբներին Թիֆլիսում տեղի կունենայ թռչնապահութեան ցուցահանդէս։

◆ Քաղաքային վարչութեան պոլիտեխնիկումային մասնաժողովը որոշել է վաճառքի հանել ընդամէնը 100 դեսեատին հողաբաժին։ 50 դեսեատինը յատկացված է փողոցների, պարտէզների և հրապարակների համար։ Հողերի վաճառման աճուրդն սկսվելու է փետրվարի առաջին օրերին։ Պօլիտեխնիկումի հիմնադրութեան օրը նախագծված է ապրիլի 1-ին։

◆ Կովկասի փոխարքան հրահանգաւորել է նահանգապետներին, Բագւի քաղաքապետին և շրջանապետներին պատշաճ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի քաղաքները կանոնաւոր վճարեն պետական գանձարանին բոլոր տուրքերը։

◆ Երէկ քաղաքում մի քանի մսագործների մօտ վաճառվում էր միս, բայց, ի հարկէ, 1—2 կօպէկով աւելի փունտին, սակագնի հետ համեմատած։ Մանր մսագործների հաւաքական խնդրագիրը նահանգապետը ուղարկել է քաղաքային վարչութեան, առաջարկելով ձեռք առնել շտապով անհրաժեշտ միջոցներ։

◆ Այսօր Ժողովրդական Տանը ժ. 1-ին տեղի կունենայ գրական ցերեկոյթ ի յիշատակ Նեկրասովի։

◆ Այսօր ռուս ժուռնալիստների ընկերութեան ժողովն է (Միքայէլեան փող. տ. № 100)։

◆ Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական շրջանի կառավարիչ Մուսէլիուսը մեկնել է Բագու։

◆ Վրաց գրաւիրաց և վրաց դրամատիկական ընկերութիւնների վարչութիւնները որոշել են հոգեհանգիստ կատարել ռուս բանաստեղծ Գրիբօեդովի գերեզմանի վրա մահվան 85-ամեակի առիթով։

◆ Տակաւին Գարեգին վարդապետի կոբուստը գտնված չէ։ Կարգադրութիւնը եղած է ըստ հնարաւորութեան ամէն տեղ էջմիածնից մինչև Թիֆլիս, ի միջի այլոց բոլոր կայարանների վարչութիւններին, որպէսզի խիստ քննութիւն կատարեն կայարանների ծառայողների մէջ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոն

Զարէչնիի ռուս դրամատիկական խմբի համակրելի և վերին աստիճանի շնորհալի դերասանուհիներից մէկի՝ Մ. Օմարսկայայի բենեֆիսն էր ուրբաթ, յունվարի 24-ին։

Թատրոնը ծայրից ծայր լիքը հասարակութիւնը եկել էր պատուելու յարգանքի արժանի բենեֆիցիանտուհուն և միևնոյն ժամանակ տեսնելու դրված նոր պիէսը՝ «Բաղդի բանալին» անունով, որ փոխադրված է կին գրող Ա. Վերբիցկայայի համանուն յայտնի վէպից։ Փոխադրողներն են՝ հեղինակը և Վլ. Գարդին։ Պիէսը բեմի վրա դրված էր որոշ կրճատումներով։

Վերբիցկայա իր այդ ստեղծագործութեան մէջ շօշափում է կանանց ներկայ սօցիալական դրութիւնը, նրանց անհատապէս կաշկանդված ու ոչ ազատ լինելը։ Նա աշխատում է խորտակել ժամանակակից բարոյական հասկացողութիւնները, որոնք խոչընդոտ են լինում կնոջ ազատագրական ձգտումներին։ Կինը, Վերբիցկայայի կարծիքով, պէտք է ազատ լինի սիրոյ զգացմունքների մէջ, որպէս զի նա կարող լինի ազատ պահել և իր ինքնուրոյնութիւնը, իր եսը։ Նա պէտք է անկախօրէն ձգտէ դէպի վսեմը, դէպի բարձրը, չը նայելով՝ որ դրան հասնելու համար նա պէտք է ենթարկվի փորձութիւնների, դառնութիւնների, միաժամանակ և՝ հասարակական բարոյական հասկացողութիւնների հարուածներին։

Այնու ամենայնիւ Վերբիցկայա անկարող է հանդիսանում իր առաջադրած միջոցով լուծել այդ բարդ ու կնճռոտ պրոբլէմը, և նրա հերոսուհին, որ տոգորված է ազատ սիրոյ, հետևաբար՝ անհատապէս ազատ ու ինքնուրոյն մնալու տենչերով, թողնում է հասարակութեան վրա այլասերված ու հիւանդոտ էակի տպաւորութիւն։

Պիէսի ներկայացումը սկսվում է նախերգանքով, որ կարդաց Տուգանով։

Բեմադրութիւնը բաւական աջողված կարելի է համարել։

Կան ջերմ վրա աղդող տեսարաններ։

Օմարսկայա բաւական տպաւորիչ ու ըզգացված կատարեց կենսուրախ հերոսուհու՝ աշակերտուհի Մանիայի դերը, արժանանալով բազմաթիւ ծաղկեփնջերի, ընծաների և ծափերի։ Ներկայ եղող հասարակութեան վրա ուժեղ տպաւորութիւն թողեց սիրոյ դառնութիւններից յուսահատված օրիորդի թունաւորման տեսարանը։ Կային նոյն իսկ արտասվողներ։

Բարեխղճօրէն տարան իրանց ստանձնած դերերը և միւս դերակատարները։ X.

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՒ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Ուրբաթ, յունվարի 24-ին, «Տարագի» Գրական-Գեղարուեստական Սալոնի հերթական նիստը նուիրված էր հանգուցեալ Աւ. Բաբայեանի յիշատակին։ Հանդիսականների մէջ կային և բազմաթիւ բժիշկներ։ Երեկոյթին նախագահում էր բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանը, որ մի քանի խօսքով արտայայտեց հայ հասարակութեան զգացած վիշտը և կրած մեծ կորուստը, մանաւանդ նրա համար, որ հին գործիչների կորուստը չէ փոխարինվում և նոր նոյնանման ազնիւ, շիտակ, անձնուէր գործիչներ առաջ չեն գալիս։ Ապա խօսեց ռուսերէն իշխ. Սոֆիա Վ. Արղութեան, իբրև մօտիկ ծանօթ Աւ.

Вотанъ

ЛАМПА СЪ ГЯНУТОЙ ПРОВОЛОЧНОЙ НИТЬЮ ПРОДАЕТСЯ ВСЮДУ.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱԿՑ. ԸՆԿ. „ՍԻՄԵՆՍ-ՇՈՒԿԿԵՐՏ" Թիֆլիս, Գօլովինսկի պր. 21.

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 24 յունուարի

[illegible]

...փոխարէն հատուցանում միայն արդիւնքի տասանորդը, և այն՝ ոչ դրամով, այլ արդիւնաբերութեամբ՝ խեղ, մածուն, չորաթան և այլն։

Ի նկատի ունենալով 562-դ յօդ. (положеніе), որ անտառները գիւղացոց նադելի չի տրվում, և այն պատճառով, որ արքունի գանձարանում մածուն, չորաթան կամ մօթալ՝ հողային հարկերի տեղ չեն վերցվում, այլ պահանջվում են ոսկի և արծաթ, ես փոխեցի վերոյիշեալ կարգերը և այդ ծախսերը հոգալու պատճառով պահանջեցի բնակիչներից տուրքերը հատուցանել ինձ ոչ թէ չորաթանով, մածունով, այլ ոսկով և արծաթով, որպիսի կարգադրութիւնս ի հարկէ նրանց դուր չեկաւ։

Եւ այդպիսով՝ ես հնար ունեցայ իմ երկու և կէս տարվայ կառավարութեան ընթացքում հատուցանելու ոչ միայն Մարցի, այլ և Խօթայ-վանքի պարտքերը, չը ծախելով ոչ մի ծառ, այլ և ուղարկել սինոդին մի քանի հազար ռուբլի զուտ արդիւնք։

Համաձայն 14-ն մայիսի 1870 թ. օրէնսդրութեան, գիւղացիք պարտաւոր են վճարելու իրանց նադէլների համար պետական, հողային և այլ տուրքեր. իսկ հողատէրերին պէտք է վճարեն՝ 1) դրամ իւրաքանչիւր դեսեատինից 30 կօպ. 2) $^1/_{10}$ մասը հողի բոլոր բերքերից՝ ցորենից, գարուց, խոտից և այլն, 3) բահրայի տանելու վճարը 40—50 վերստ տարածութեամբ և 4) առանձին վճար՝ ա) անտառից օգտվելու համար, բ) անտառում կենդանիներ արածացնելու, գ) ամառային եայլաղների և դ) ղշլաղների, այսինքն ձմերոցների համար։

Մինչդեռ Մարց կալուածքի բոլոր գիւղացիները ազատ են շատ տուրքերից. Նրանք արքունի հողային հարկեր չեն տալիս և նրանց տեղը հողային հարկերը վճարում է վանքը։ Չեն տալիս ոչ դեսեատինի փող, ոչ տանելու վճար և ուրիշ շատ տուրքեր, և այդպիսով նրանք վճարում էին միայն $^1/_{10}$ բահրան, ցորեն չէին վճարում ամառվայ և ձմեռվայ արօտների համար եայլաղներում և անտառներում ձմեռանոցինը, այժմ այդ տուրքերը ստանում ենք շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնելուց յետոյ, այն էլ համեմատաբար կէս գինը։

Իսկ այդ մասին, թէ գիւղացիների վրա արձանագրութիւններ են կազմվում և անտառը կտրելու և արածացնելու համար քրէական դատի ենթարկում համաձայն անտառային կանոնների. այդ մեղադրանքը մեր դէմ նոյնպէս չէ համապատասխանում իրողութեանը, որովհետև այդ արձանագրութիւնները կազմվում են տասն անգամ նա-

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՐԱX

«Խաղաղութեան ալմանախ»

(«Almanach de la Paix»)

[illegible]

...րազմ Բալկաններում թշնամի ցեղերի միջև, մի աւելի հրէշաւոր պատերազմ երէկվայ դաշնակիցների միջև. Նահանգներ աւերված, ամբողջ ժողովուրդներ, տղամարդ, կին, երեխայ մարտիրոսացած և կոտորված սիստեմատիքաբար, որպէս թէ Լանգթեմուրը անցած լինէր այդտեղից։ Եւրոպայում ամեն տեղ անհանգստութիւն, սպառազինութիւններ, թնդանօթների գլորումներ։ Քսաներորդ դարը պէտք է լինէր միջազգային խաղաղութեան և իրաւարարութեան դար. սակայն, 13 տարվայ մէջ, Տրանսվաալի պատերազմը հազիւ վերջացած, նա տուեց մեզ Կուբայի պատերազմը, Ֆիլիպպեան կղզիների պատերազմը, պատերազմը Մանջուրիայում, պատերազմը Մարօքում, պատերազմը Տրիպոլիսում, պատերազմը Բալկաններում։ Երբէք մարդկային արիւնը չը հոսեց այնքան առատօրէն։ Երբէք մեր հին աշխարհը այնքան մօտ չէր երևացել իրար՝ բզկտելու»։

Խաղաղասիրութեան հակառակորդները միշտ այդպիսի սարկաստիկական խօսքերով ծաղրում են պասիֆիստներին։ Հեղինակը չէ թագցնում այդ և ասում է, թէ այն մարդիկ, որոնք աշխատում են առաջ բերել երկրագնդի վրա արդարութեան և համերաշխութեան թագաւորութիւն ազգերի միջև, բնաւ իրանց չեն օրօրել խաբուսիկ երազներով, իլլիւզիաներով. Նրանք լաւ գիտեն, որ մինչև իրանց նպատակին հասնելը՝ ահագին խոչընդոտներ կան յաղթահարելու, որովհետև նրանք շատ լաւ գիտեն, որ մի քանի ճառերով կամ կօնգրէսներով անհնարին է կերպարանափոխել աշխարհը։ Եւ նոր խաչակրական արշաւանքի առաջեալները, լինեն դրանք այնպիսի մեծ ռէալիստներ, ինչպէս միլլիարդատէր մարդասէրներ Նօբէլը, Կարնէջին, կամ փիլիսոփաներ, ինչպէս Տօլստօյը և Ֆ. Պասսին, երբէք չեն յուսացել, որ ճանապարհ ընկան, որ իրանք կը հասնեն իրանց ճանապարհի վախճանին։ Նրանք հասկացել են բոլոր խոչընդոտները, առանց ճանաչելու վհատութիւն։

Այո, կատաղի բարբարոսը շատով է գործում ժամանակակից մարդու մէջ, երբ պատերազմը սրում է նրա կրքերը։

Այո, ազիտութիւնը, ֆանատիզմը, նախապաշարումները պատրաստ են շղթայազերծ անելու նրա կատաղութիւնները, երբ առիթ է ներկայանում։ Բայց նոյնիսկ այդ տխրութիւնների մէջ միթէ յոյսի և վերակենդանութեան ցման նշոյլներ չեն տեսնվում։ Ժողովուրդների խոր շերտերը արտայայտում են մի աճեցուն զգուանք հաւաքական սպանութիւնների գաղափարի համար։ Խաղաղութեան ընկերութեան յարատև պրօպագանդան ցոյց է տալիս ամեն օր պատերազմի երևակայեալ արժէքը. Թւանշանները ձեռքին՝ տնտեսագէտները բաց են անում թշուառութիւնները, աւերումները։ Նոյնիսկ ամենագռեհիկ հաշիւների տեսակէտով, մի կողմ թողած բարոյական ամեն նկատումն, պատերազմը մի վատ առևտրական ձեռնարկութիւն է. նա շահ չէ տալիս։

Անշուշտ, դեռ վտանգաւոր ժամեր նախատեսելի են, որոնց դէմ ամեն մի հայրենասէր պարտական է զգոյշ լինել։ Բայց պրօգրէսի ոյժերը, որոնք նախնական մարդակերին դարձրին սօցիալական մի էակ և որոնք հետզհետէ սանձեցին ցեղերը, հասարակութիւնները, ազգութիւնները — այդ յաճախ աներևոյթ և յամր ոյժերը, ուղղված սակայն դէպի մի միտք — վերջնականապէս կը յաղթահարեն բռնութեան ոյժերին։

Օպտիմիզմը մի քօղ չէ, որ ծածկում է աչքերից իրական տխրութիւնները և ազիտութիւնները։ Նա մի գերագոյն հաւատութիւն է, որ թոյլ է տալիս հետևել ուղիղ ճանապարհին ներկայ բոլոր խոչընդոտների միջև։ Մարդկութեան բոլոր նիւթական և բարոյական առաջադիմութիւնները, նրա արդիւնաբերական հզօրութեան, ինչպէս և նրա սօցիալական յատկութիւնների բարգաւաճումը — այդ ամենը պարտական ենք անցեալում օպտիմիստներին. օպտիմիստներին պատկանում է նաև ապագան։ Եթէ մենք ի նկատի ունենանք նոր կոտորածները, թող դա լինի միայն նրա համար, որ այդ երևոյթի յարուցած զզուանքի զգացումների մէջ քաղենք մի աւելի վճռական ներշնչումն լաւագոյն բաղդի համար։

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կ. Պոլսից հեռագրում են.

«Պետական խորհրդի նախագահ Խալիլ-բէյի, երկրագործութեան և պետական կալուածքների մինիստր էլ-Բուստանիի, ֆինանսական խորհրդատու սըր Կրաֆորդի և այլոց մասնակցութեամբ ֆինանսների մինիստրութեան մէջ կայացաւ խորհրդակցութիւն, ուր քննվեցին Միացեալ Պետութիւնների առաջարկութիւնները՝ տալու փոխառութիւն Թուրքիային հանքային կօնցէսիաների փոխարէն։ Վճռվեց ամենից առաջ անվաւեր ճանաչել հանքերը շահագործելու մասին տրված այն բոլոր կօնցէսիաները, որոնք մնացել են անգործադրելի։ Այս որոշումը հաւանօրէն լուրջ վէճեր է զարթեցնելու Բ. Դրան և դեսպանատների միջև։

«Ցետոյ քննվեց գաւառական փոխառութիւնների խնդիրը։ Օտարազգի դրամատէրերն առաջարկում են բէյլիգացիա անել 5%-ային փոխառութիւններ Բրուսա, Զմիւռնիա, Կոնիա վիլայէթների համար, տալով իւրաքանչիւրի համար 2 միլիոն։ Ադրիանուպոլսի վիլայէթին, որ քայքայվեց պատերազմի ժամանակ, դրամատէրերը համաձայնում են տալ 1 միլիոն, այն էլ կենտրոնական կառավարութեան երաշխաւորութեամբ։

«Ինչ վերաբերում է ամերիկացիների առաջարկած պետական փոխառութեանը Փոքր Ասիայի հանքային հարստութիւնները շահագործելու պայմանով 99 տարիների ընթացքում, խորհրդակցութիւնը վճռեց մերժել այդ առաջարկութիւնը, որ սպառնում էր առաջ բերել Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի դժգոհութիւնը»։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Մաքսիմ Գորկին իր գրուածքների հրատարակութեան իրաւունքը վաճառեց յայտնի հրատարակիչ Սիտինին 200,000 րուբլով։

✦ Պետերբուրգում յամառ կերպով խօսում են, որ պրեմիեր Կոկովցեվը հրաժարվում է իր պաշտօնից։

✦ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ «եղբ. Նօբէլ ընկերութեան» դէմ մրցելու համար հաստատվում է «Վօլգա-Սև-ծովեան ընկերութիւն», որի մէջ մտնում են Օկէան, Մերկուլէվներ, Կասպիական ընկերութիւն, Մանթաշեան և ընկ., Արևելեան ընկ. և Նէֆտ ֆիրմաները։

✦ Մօսկվայից հեռագրում են. «Ռուս Արևատակեան սիրողների մասնակցութեամբ ներկայացրեց «Դէմօն» օպերան հայերէն։ Դէմօնի դերը կատարում էր Ամիրջանը։ Առաջին գործողութիւնն անցաւ հարթ, բայց յետոյ արտիստները, օրկէստրը և երգեցիկ խումբը պահանջեցին տալ իրանց վարձատրութիւնը և կտրուկ կերպով հրաժարվեցին խաղալ մինչև փողերը ստանալը։ Ստացվեց անհեթեթ սկանդալ։ Հասարակութիւնը ընկաւ կասսայի վրա, բայց փող չերևաց։ Կազմվեց արձանագրութիւն»։

✦ Մօսկվա է եկել անգլիացի յայտնի գրող Ուէլսը։

✦ Բալկանեան նոր պատերազմը սպասվում է փետրվարի վերջերին։

✦ Ռուս թղթակիցները Պարսկաստանից հեռագրում են, որ վերջերս աւստրիացիք, գերմանացիք և անգլիացիք բաւական մեծ եռանդով գործում են ի վնաս ռուսական ազդեցութեան շրջանի, աշխատելով սահմանել իրանց ազդեցութիւնը։

✦ Խօյից հեռագրում են, որ Վանի թիւրք գօրքերի մէջ թոքային ժանտախտը մեծ թւով զոհեր է տանում։ Միայն Վանում մեռել են աւելի քան 800 հոգի։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

ԿԱՐՍ, Ս. Տէր-Մելիքսեդեկեանին.—Ձեր ակնարկած թղթակցութիւններից ոչ մինը — բացի Ոսկանեանի խմբի մասին գրածից, ինչպէս և «Վերջին տեսակի աւազակութիւն» վերնագրով յօդուածից — մեր ձեռքը չէ հասել։

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Բժշկ. ֆելշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

1) «Դաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան» (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ րեցէպտներով, խորհուրդներով և նկարներով։ Ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.։

2) «Բիծաղի ակնոց», ծիծաղաշարժ անեկդօտների և Մօլլայի բնաւոր առակների ժողովածու. ակնարի նկարը գրքի երեսին՝ խիստ ծիծաղաշարժ։ Գինը 20 կ.։

3) «Միւնխոյն դազազուռմ», պատմուածք հայ-թուրք. կեանքից. գեղեցիկ նկարն.։ Գինը 3 կ.։

4) «Բաճճի» պատկերով։ Գինը 10 կ.

Այս բոլոր գրքերը միասին պահանջողներին ձրի ուղարկում եմ «Աներկաշոսքի օսլվար» ծիծաղաշարժ վօդեվիլը։ Գրքերի գինը և ճանապարհածախսի համար 17 կօպ. մարկաներ առաջուց ուղարկել։ Հասցէս՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. А. Г. Есаянцу.

(հ. կ.) 44. 100—88

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեոնովսկայա փող., № 18 (Վօրօնցովի արձան ի մօտ)։ Բժշկի բնակարան Սեմեոնովսկայա, № 16.

(չ. ու. կ.) 804. 100—47

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (Եհրլիխի 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւններ։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։

լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։

ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.։

Օօլօլակ, Բեբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկեվիչա փող.), տելեֆոն 11—75.

(չ. կ) 785. 100—41

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցում վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

ԼԵՒՈՆ-ԼԵՒՈՆԻ. «Իմ էջերիներից»	գ. 10 կ.
ՍԻԱՖ ԿՈՏԻՆԵԱՆ «Աշնան նուագներ»	գ. 10 կ.
ՊԱՏԱՆԻ. 1913 Թ. դեկտ. VI համար	գ. 20 կ.
Ց. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. «Բանաստեղծութիւններ»	գ. 50 կ.
» «Նուագներ»	գ. 30 կ.
ԹՈՐՈՍԵԱՆ. «Քաջազնունները» վէպ ժամանակակից կեանքից.	գ. 50 կ.
ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ. «Պատմական հայ ճարտարապետութիւն. Տիկորի տաճարը, 35 նկարով»	գ. 1 ր. 50 կ.
Չ. ԴԻԿԿԵՆՍ. «Դաւիթ Կօպպերֆիլդ» 3 հատ.	գ. 2 ր. 25 կ.
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ. «Երկերի ժողովածու» հատ. IV	գ. 1 ր. 50 կ.

Օտար քաղաքներից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральная Книжная Торговля.

61. 1—1

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ

հայոց եկեղեցիների համար հարկաւոր են երկու ձայնեղ և փորձված

ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐ

տարեկան աշխատանք ռոճիկի հետ միասին 600—700 րուբլի։

Ցանկացողները, իրանց մասին հարկաւոր տեղեկութիւնները հաղորդելով՝ դիմելու են հետևեալ հասցէով. Астрахань, благочинному армянскихъ церквей—священнику Галусту Карташьянцъ.

(և. հ.) 62. 3—1

Մի ներսիսեանաւարտ

պարոն ցանկանում է ունենալ մասնաւոր դասեր։ Ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել հետևեալ հասցէով.

Вельяминовская, 4. П. Безирганяну.

63. 3—1

МՕՍԿՎԱՅԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

յայտնում է բոլոր իր նախկին սաներին, նմանապէս և այն անձերին, որոնք ունեցել են նրա հետ որևէ պաշտօնական առնչութիւն, թէ 1914 թւի մայիսի 10-ին լրանում է ճեմարանիս հիմնարկութեան 100-ամեակը և թէ հոկտեմբերի 24-ին լինելու է Լազարեան ճեմարանի արևելեան լեզուների 100-ամեայ յօբելեանի տօնակատարութիւնը։ Այդ նշանակված ժամանակին թող բարեհաճեն բոլոր վերոյիշեալ անձինք հասցնել համառօտ տեղեկութիւններ իրանց պաշտօնավարութեան, իրանց հասարակական դիրքի, իրանց գրական գործունէութեան և այլ հանգամանքների մասին, նմանապէս, ով որ ունի և կարող է, նաև յիշատակարաններ, յիշողութիւններ, պատկերներ, լուսանկար խմբանկարներ և այլ այնպիսի նիւթեր, որոնք կարող են նշանակութիւն ունենալ Լազարեան Ճեմարանի պատմութեան համար նրա գոյութեան անցեալ 100-ամեայ շրջանում։ Ուղարկված նիւթերը, նրանց պատճէններն հանելուց յետոյ, շնորհակալութեամբ կը վերադարձվեն, եթէ ուղարկողները ցանկանում են այդ։

64. 1—1

Открыта подписка на 1914 годъ

На ежемѣсячный литературно-художественный и обществен. журналъ

„ПУТЬ"

Подъ редакціей И. А. БѢЛОУСОВА.

(3-й годъ изданія.)

Годовые подписчики получатъ безплатное приложеніе:

Антологія Русской Поэзіи

„ОТЪ ПУШКИНА ДО НАШИХЪ ДНЕЙ"

(Цѣна въ отдѣльной продажѣ 1 р. 50 к.)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: На годъ—3 р., на полгода—1 р. 50 к., на 4 мѣс.—1 р. съ перес. и дост. За границу—вдвое. Цѣна отдѣльн. №—35 к. Съ пересылк. въ провинціи—40 коп.

Редакторъ-издатель И. А. БѢЛОУСОВЪ.

Подписка принимается кромѣ редакціи и конторы, въ конторѣ Н. Печковской—Москва, Петровскія линіи, въ лучшихъ книжныхъ магазинахъ и во всѣхъ почтово-телеграфныхъ отдѣленіяхъ.

Адресъ Редакціи: Москва, Соколиная ул., д. 22. Телеф. 89-54.

Адресъ Отдѣленія редакціи: Б. Бронная, д. 7, кв. 12. Телеф. 2-50-59.

(չ.) 36. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный